

LITERÁRNÍ PŘEHLED

Legionářská literatura.

Ve „Sbírce sokolských přednášek“, vydávané nákladem Čs. obce sokolské v Praze, vyšly letošního roku z pera

dra Josefa Kudely tři přehledné publikace, jednající o čs. legiích:

1. **„Československé vojsko ve Francii“** (číslo 20. sbírky, 32 strany).

Počínaje zmínkou o životě našich krajanů ve Francii před světovou válkou, popisuje autor nadšení, s jakým se naši lidé přihlásili hned při vzniku války do francouzského vojska, jak byli zařazeni do pochodového pluku Cizinecké legie, s nímž prodělali až do leta roku 1918 řadu těžkých bojů na různých bojištích Francie, počínaje Artois na severozápadě a konče Alsaskem na jihovýchodě. Hlavní zmínka je věnována boji české roty „Nazdar“ dne 9. května 1915 při průlomu u Arrasu, kdy Češi v čele francouzského útoku pronikli nejlouběji do německé fronty. Další stati obsahují vyličení snah o utvoření samostatné čs. armády ve Francii, jež byla povolena dekretem presidenta Poincaré ze dne 16. prosince 1917, vývoj organizace našich pluků a jejich boje v roce 1918 v Alsasku, Champagni a Argonnách. Brožura končí popisem cesty do vlasti a zmínkou o účasti našich francouzských pluků v bojích na Těšínsku a Slovensku. Publikace jest vítána jako první populární přehledná historie francouzské legie.

2. „Československá anabaze v Rusku“ (číslo 22, sbírky, 64 strany). Zmíniv se o průběhu ruské revoluce a o organizaci čs. armádního sboru na Rusi, vypravuje autor, jak po shroucení rakousko-německé fronty dal se náš armádní sbor na dalekou cestu do Francie — z Ukrajiny přes Rusko a Sibiř do Vladivostoku. Popisuje pak boje s Němci u Bachmače, vyjednávání a prvé srážky se sověty a vysvětluje, za jak těžké situace rozhodlo se naše vojsko branně vystoupiti proti Sovětům, když bylo jimi zákeřně napadeno na několika různých místech své cesty na východ. Další stati obsahují popis rozdělení našeho vojska na skupiny podle usnesení čeljabinského sjezdu a vyličení obranných a vítězných bojů v Povolží, na Urále, v Sibiři a Mandžursku v létě r. 1918, kdy naše vojsko postupně obsadilo a z moci Sovětů osvobodilo území od Penzy až do Vladivostoku. Velitel našeho vojska stal se zároveň nejvyšším velitelem všech vojsk na východoruské frontě. Bohužel, nové ruské vlády, místo společného postupu proti bolševikům vybijely svoji energii v neplodných sporech. Nově tvořené ruské dobrovolnické oddíly nestačily ani počtem ani hodnotou k výměně čs. jednotek na frontě povolžské, slibované dohodové vojsko nepřicházelo, proto musili Čechoslováci v září 1918 zahájití ústup z Povolží na východ. Pěkně jest vyličená příčina smrti velitele západní skupiny našich vojsk plukovníka Švece. Smrt milovaného velitele působila tak, že mohlo býti ihned pokračováno v bojích a do listopadu byla fronta

odevzdána ruskému vojsku, utvořenému mezi tím na Sibiři. V té době došla zpráva o státním převratu doma a o obnovení samostatného státu, čímž byl dosažen cíl naší zahraniční revoluce. Vzápětí na to následovala zpráva o ukončení světové války. V té době přijel k vojsku generál Štefánik, tehdy již čs. ministr vojenství, tenkrát také nastala našim nová práce s přetvořením a rozšířením armádního sboru a s organizací všech zbraní a služeb. Politické vedení naše prodělalo též za anabaze určité změny a Odbočka Čs. nár. rady proměnila se v dočasný útvar vládní. Široce založená organizace týlová umožnila příslušníkům též jiných národností vytvořiti dobrovolnické oddíly. Naše revoluční hnutí na Rusi stalo se tak střediskem boje za samostatnost neosvobozených národů středoevropských. Další dlouhý pobyt našeho vojska na Sibiři byl vyčerpávajícím obětováním sil. Trvalo to celý rok 1919 a více než půl roku 1920, než pluky byly soustředěny ve Vladivostoku a cestou přes moře jednak kolem Indie, jednak přes Ameriku dopraveny do vlasti, čímž ukončena velkolepá anabaze našich dobrovolníků na Rusi. Význam její pro náš osvobozenecský boj autor formuluje takto: jestliže počátkem roku 1918 počínají některé dohodové vlády jednat s Čsl. národní radou jako s orgánem vládním a pokládat naše vojsko za armádu spojeneckou, pak „vystoupením a boji ve východním Rusku a na Sibiři se z takových slibů a závazků stávala hotová skutečnost: byl zde nový spojenec, jehož vojsko z vlastní vůle zasáhlo účinně do války a vytvořilo novou frontu, byla zde spojenecká armáda, plně samostatná, pod velením vlastních důstojníků, uznávající Čs. národní radu za svou vládu.“

3. „Československé vojsko v Itálii“ (číslo 23, sbírky, 44 strany). Pisatel líčí nejprve poměry v Itálii od počátku světové války, vypravuje o životě našich zajatců v italských táborech, v nichž panoval krutý režim. Teprve počátkem roku 1917 podařilo se několika jednotlivcům v zajateckém táboře v Santa Maria Capua Vetere u Neapole založiti t. zv. Československý dobrovolnický sbor, který soustředil všechny Čechoslováky, odhodlané bojovati za svobodu svého národa. Tato již vojenská organizace stala se základem čs. legií v Itálii. V Římě založená kancelář Čs. národní rady ujala se vedení odboje proti Rakousku na italské půdě. Po dlouhých vyjednáváních, jichž se hlavně účastnil plukovník dr. Štefánik, došlo později k přetvoření Čs. dobr. sboru v pracovní prapory a nedlouho na to v čs. pluky. Současně na frontě zahájily činnost čs.

výzvědné oddíly, které jako kdysi Čs. družina na Rusi konaly výzvědnou a propagační službu na úsecích italských armád v poli. Koncem dubna 1918 postaveny byly v Umbrii čtyři pluky, zformované v čs. divisi, pod velením generála Graziani. Výzvědné oddíly tvořily kromě toho pluk pátý. Divise účastnila se bojů na Piavě a pak zaujala samostatný úsek Altissimo, na němž vybojovala si hlavně v boji o Doss Alto uznání a pochval nejvyššího velitelství italského. V době poslední ofensivy byla divise na oddechu ale výzvědný pluk, roztroušený u jednotlivých armád, platně spolupůsobil při posledních úderech, zasazených rozpadající se rakousko-uherské armádě. Když po příměří soustředěny byly všechny pluky a nově utvořeny šestý pluk v okolí Padovy, proměnila se divise v armádní sbor o dvou divisích, jenž se ve vlasti uplatnil lviím podílem hlavně v bojích o Slovensko. Jedna z posledních statí této publikace pojednává o organisaci a užití italských domobraneckých praporů, utvořených ze zajatců z poslední ofensivy.

Na konci každé z uvedených tří publikací jest přehled sokolské činnosti v příslušné legii a pečlivě sestavený seznam pramenů a dosavadní literatury.

Od téhož autora vyšla loni ve „Sběrce sokolských přednášek“ jako č. 19. publikace „Zborov“, o níž bylo referováno na str. 618 loňského ročníku „Vojenských rozhledů“.

Skpt. J. Boháč.

Frank Halas: „Z Arizony proti Rakousku“. (Vzpomínky amerického legionáře.) Vydalo družstvo „Moravský legionář“ v Brně jako 13. svazek „Knihovny čsl. revoluce“, 1928, 176 stran.

Drem Jos. Kudelou do tisku upravené vypravování příběhů prostého Moravana, který se vyučil pekařství v Uhrách, odstěhoval se do Ameriky a usadil se jako kavárník na dalekém jihozápadě téměř na mexických hranicích. Odtud vypravil se na podzim r. 1917 do čsl. vojska ve Francii, kam přijel jako jeden z prvních amerických dobrovolníků. Prodělal výcvik u 21. čs. pluku v Cognacu, později granátnický výcvik v Excideuil, odešel na frontu k čs. brigádě, ale odtud byl brzo odeslán do Paříže, kde určen za ordonanec generála Janina, vrchního velitele čs. zahraničních vojsk. S nim jel z Francie přes Ameriku do Sibíře, cestou však onemocněl a byl nucen po býti delší čas mezi čs. invalidy v Tokiu. Po uzdravení byl ve Vladivostoku, odkud jako tlumočník jel s čs. transportem přes Ameriku do vlasti. Po

krátkém pobytu ve službách YMCA vrátil se zpět do americké Arizony kdež po několika letech napsal své vzpomínky. Prostým slohem popisuje svoje osudy československého revolučního bojáka, který v uniformě francouzského legionáře projížděl třemi díly světa. Z jeho prostých vět vysvítá, že hystře pozoroval své okolí, s rozumem praktického Američana o něm přemýšlel a proto své vypravování doplnil zajímavými a mnohdy zábavnými poznámkami o poměrech v Americe, v našem zahraničním vojsku, v různých zemích, jimiž projížděl, a i o poměrech v osvobozené vlasti. Knihu pěkně doplňuje 25 dobře vsunutých obrázků. Dilo Halasovo dokazuje, že i prostý legionář může napsat a uveřejnit svoje vzpomínky na život v legiích, a jest typickým příkladem, že i taková literární práce může být tak upravena, aby se vytisknutím uchovala.

Špt. J. Boháč.

Jindřich Kretší: **Vznik a vývoj českoslov. legie v Itálii.** Praha, 1928, nákladem vlastním, str. 252, cena Kč 35.—.

Historické hodnocení vzniku a činnosti našeho zahraničního vojska ocitá se v poslední době v takovém stadiu, že vř politických sporů, novinářských polemik a tiskových procesů zatemňuje poměrně nedávnou dobu těchto událostí takovou měrou, že nestrannému pozorovateli je snad těžší v tomto oboru proniknouti k pravdě, než kdyby se tyto události odehrávaly v dobách dávno a dávno minulých.

V desátém výročí oficiálního zřízení československého vojska v Itálii vyšla kniha, na kterou již dlouho čekali nejen samotní příslušníci italské legie, kteří zaměstnáni službou v poli, byli úplně vzdáleni otázek diplomatického a politického zápolí, nýbrž i ostatní československá veřejnost, zajímající se o osudy italské legie.

Dosavadní pokusy o sepsání historie československého zahraničního vojska v Itálii, pokud dosud byly vydány, nevyslovují se jasně a určitě právě o tak důležité době historie italské legie, totiž o událostech na jaře 1918, kdy dosud více méně samostatná činnost našich příslušníků, ocitnuvších se v Itálii, dostala se konečně pod přímé vedení naší Národní rady v Paříži, jejíž představitel, M. R. Štefánik, úspěšně dokončil svízelná jednání s italskou vládou o utvoření naší armády v Itálii.

Kniha J. Kretšího snaží se osvětliti tuto dobu se stanoviska širší veřejnosti dosud málo známého. Vysvětluje zejména opomíjenou činnost bývalého ředitele kanceláře Národní rady v Římě, F. Hlaváčka, příčiny jeho odstra-

nění a odchodu z Itálie a zdůrazňuje jeho zásluhy a houževnatý boj o uznání a vítězství české otázky v Itálii úřední, politické i novinářské.

Tendence knihy je zřejmá: dokázati, že pařížské vedení Národní rady dopustilo se určitých chyb a křivd, které vyplynuly z neporozumění italským poměrům.

Na podkladě dosud vydané literatury o italské legii a zejména s použitím listinného a vzpomínkového materiálu daného k dispozici autorově F. Hlaváčkem bylo sepsáno dílo, které je opravdu cenným přehledem a rozbořením činnosti našich zahraničních pracovníků politických i vojenských v Itálii. Autor sleduje italskou větev českého zahraničního odboje hned od počátku války vůbec, vykládá potíže jeho v Itálii ještě neutrální a popisuje jeho rozvoj podporovaný vstupem Itálie do války.

Probirá činnost jednotlivců, kteří ještě bez součinnosti s pařížskou Národní radou, z vlastního popudu začali v Itálii pro naši věc pracovati (činnost Hlaváčkova na frontě, carzanská akce Pivkova). Popisuje příchod dra Beneše do Itálie v r. 1917, který znamenal vlastně teprve zahájení styků s italskými kruhy úředními a umožnění propagandní činnosti naší v Itálii podle pokynů pařížského ústředí. Pak líčí, jak naše hnutí obratně vedené Hlaváčkem, roste živelnou silou a donucuje úřední italské kruhy (zejména zahraničního ministra Sonnina) k postupnému povolání zřízení vojska: tvoří se výzvědné oddíly a pracovní oddíly.

Konečně dochází k slavnému římskému „Kongresu potlačovaných národů Rakouska-Uherska“ 8. dubna 1918 a 21. dubna je podepsána smlouva o vytvoření naší armády v Itálii za Národní radu Štefánikem, za Itálii ministerským předsedou Orlandoem a ministrem války Zupellim.

Autor líčí pak činnost generála Grazianiho, rychlé sestavení vojska, změnu osob v politickém vedení římské kanceláře Národní rady, likvidaci československého dobrovolnického sboru založeného našim nedoceneným Čapkem smrtí Čapkovu, boje na frontě, odstranění generála Grazianiho a návrat legie do vlasti.

Knihy končí přehledem legionářských hrobů v Itálii a doslovem upozorňujícím naše politiky, aby hleděli dnes tak chladný poměr náš k Itálii změnit znovu v onen starý srdečný poměr, vyplynuvší ze společně prolité krve.

Knihy, jak bylo již jednou řečeno, má svou určitou tendenci, je velmi poučná a zajišťuje si své stálé místo

v literatuře o italské legii, zejména pokud se týče politických a diplomatických otázek s touto legií souvisících. Mnoho krásných fotografií z těchto rušných dob zvyšuje pozornost a zájem čtenáře. Čistě vojenská část historie této legie však bude čekat i dále svého historika...

Vyvolá-li kniha odpověď osob, jež s tendencí, kterou se autor ostatně ani netají, nesouhlasí, bude tím cennější, neboť se konečně dozvíme pravdu o věcech, které dosud — ať již z jakýchkoliv důvodů — byly umlčovány a tajeny. Pravda tak snad přece jednou vyjde najevo. Plk. gšt. Basl.

Stavba šterkoven a mlýnů na kámen.

Pod tímto titulem vydal v těchto dnech špkt. ing. V. Hájek strojního praporu nákladem hornického nakladatelství „Prometheus“ další svou odbornou příručku z oboru lomařské techniky. Kniha obsahuje 92 stran a 77 obrázků v textu, cena nevazaneho výtisku činí 40 Kč a rozprodej převzal Vědecký ústav vojenský.

Ježto naše odborná literatura v tomto oboru byla doposud značně chudá, dlužno vydání tohoto compendiosního díla vřele vítati a to tím spíše, že zpracování jeho věnoval autor značný kus poctivé práce a podařilo se mu s úspěchem rozvrhnouti popisovaný materiál přehledně a systematicky. Kniha jest psána přístupným způsobem, lehce, řekl bych populárně, a to právě ji jen svědčí. Spis jest zpracován na základě osobních zkušeností a kde snad těch v některých podrobnostech chybělo, bylo sáhnuto po příslušné literatuře naší resp. cizí a tuto autor uvádí ve zvláštním odstavci na počátku knihy. Spis byl v r. 1926 v literární soutěži odměněn v rukopise čestnou cenou Masarykovy Akademie. Práce a tato okolnost svědčí o jeho praktickém a odborném významu. Z předmluvy vyplývá, že se na vydání knihy zúčastnilo účinnou podporou ministerstvo národní obrany a ministerstvo veřejných prací, což rovněž mluví pro praktickou její cenu. Jsem přesvědčen, že všichni zájemci věnují knize příslušný zájem a neopomenou využití jejího instruktivního významu. Knihu lze jen doporučiti jejich pozornosti.

Pekud se týče vlastního obsahu knihy, rozdělil jej autor na pět samostatných kapitol.

Úvod do první kapitoly tvoří všeobecné pojednání o významu šterku a jeho důležitosti v civilní i vojenské praxi. Dále jest v ní obsažena stat o stavbě šterkoven, všeobecný popis různých druhů šterkoven a jich stroj-

ni výbavy. Dále v ní nacházíme popis šterkoven pro nejrůznější případy, vyplývající z terénních vlastností místa, na němž jest šterkovna situována. Kapitola uzavírají ukázky a příklady některých našich domácích moderních podniků toho druhu.

Druhá kapitola shrnuje všechny typy drtičích strojů vyčerpává tyto v podrobnostech konstruktivních, po stránce výkonnosti a cen. Autor zabývá se nejprve drtiči čelistovými, přechází na kuželovité a končí americkými. Stať zakončuje pojednáním o třídících šterku a postupu třídění při výrobě pisku.

Další kapitola jest věnována pískovnám a mlýnům. Stručně je zde pojednáno o strojním zařízení těchto podniků a připojeny příklady mlýnů s obrázky.

Mlecí stroje jsou obsaženy ve čtvrté kapitole a popisovaná látka jest tu rozdělena vzhledem na jich konstrukci, nejdříve jsou popsány mlýny kolové, dále kladivové, válcové, kulové a posléze trubní. Kapitola končí popisem prosivání a příslušných zařízení.

Poslední kapitola podává několik rozpočtů šterkoven a pro každou se předkládá jiná pohonná síla. Tato stať má svou praktickou cenu v tom, že může být zájmem směrodatným vodítkem při porovnávání hospodárnosti a výkonnosti podobných podniků a při kalkulaci pořizovacích nákladů při jich zřizování. V této kapitole jest také zmínka o výdajích za strojní vrtání, o kalkulaci výroby šterku a dopravy šterku.

Závěr spisu tvoří technická příloha, která stručně podává tabulku běžných drtičů a mlýnů s příslušnými obrázky.

Celý spis jest proset v textu řadou instruktivních obrázků, příp. fotografií, které studium knihy ulehčují a napomáhají předstávě čtenářově.

Plpk. ing. V. Veselý.

F. von Kunowski: Der Durchbruch im Frühjahr 1918 — nákladem Schlieffenova naklad. v Berlíně 1927, stran 76, 1 skizza v textu a 3 skizzy v příloze.

Autor, žák Schlieffenův a vyznavač jeho vojenské doktriny, studuje německý průlom na západní frontě r. 1918, přišel k názoru, že by bylo vhodné seznámiti i širší vojenskou veřejnost, pokud by se zásady Schlieffenovské taktiky daly použiti při provedení tohoto německého průlomu. To mu bylo podnětem k sepsání této „strategické studie“.

Studie má celkem 7 kapitol: V I. se líčí situace na konci r. 1917 a na začátku 1918. Výsledek roku 1917 líčí pro Německo růžovými barvami — odražení útoků Dohody, osvobození Vy-

chodní Haliče a Bukoviny od nepřítelů, pokoření Italie, výsledky ponorkové války — a uvádí, které příčiny nutily Německo provést ofensivu na jaře 1918. Zajímavá jest autorova poznámka, že Německu scházelo promyšlené vedení ve vnitřní a zahraniční politice a bezpečný válečný cíl. II. kapitola probírá otázku, zda by bylo bývalo možno tuto ofensivu provést jinde než na západní frontě, a přichází k názoru, že jediné ofensiva na západní frontě mohla dáti žádoucí výsledky. Trpce si stěžuje na chování Rakouska-Uherska, které, zachráněno jsouc několikrát Německem od zkázy, mělo povinnost poslati všechny volné síly na západ, ale nečinilo tak vlivem krátkozraké a „nerozhodné“ politiky císařských manželů, kteří si vždy nechávali zadní dvířka otevřena a nedovolili, aby rakouská pěchota bojovala na francouzské půdě. Rakousko-Uhersko poslalo jen 46 těžkých a nejtěžších baterií s nedostatečným množstvím munice. Autor podotýká, že se Německu vymstilo, že hned s počátku nebyly všechny vojenské síly Trojspolku podřízeny německému velení; tím by bylo bývalo zamezeno každé separátní vyjednávání a jistá váhavost v provádění operací toho onoho spojení. — Dále uvádí úvahy, proti kterému nepříteli měl být úder veden dříve, zda proti Francouzům či proti Angličanům, a přichází k mínění odchýlnému od mínění vrchního německého velení, že totiž nejdříve měli být rozbiti Francouzi. Široce je v této kapitole probráno učení generála Schlieffena o průlomu a rozveden způsob jeho provedení, podáno rozdělení německých sil a možnosti ofensiv jednotlivých armád. skupin.

III. kapitola podává vlastní myšlenky autorovy a líší se značně od skutečnosti. Znovu je tu probrán Schlieffenovský průlom, podmínky, za kterých možno při průlomu dosíci obklíčení a zničení nepřítelů; jsou tu probrány dvě možnosti německého průlomu: v rayoně Scarpe-Somme a v rayoně Somme-Oise a uvedeny výhody a nevýhody obou těchto útoků. Pro své další úvahy přijímá autor za základ provedení průlomu v rayoně Somme-Oise.

Ve IV. kapitole seznamuje nás autor s nástupem německých sil, který vzhledem k předchozímu přijatému řešení je proti skutečnosti posunut k jihu, ač jinak útočné úseky jednotlivých armádních sborů souhlasí se skutečností, a jen XVIII. armádní sbor je posunut z pravého křídla na levé.

V V. kapitole uvádí rozdělení anglických a francouzských sil, v VI. ka-

pitole pak podává rozkaz vrchního německého velení z 10. března 1918, který se ovšem podstatně liší od rozkazu, který byl toho dne skutečně vydán. Zajímavý je v tomto rozkaze, se-staveném autorem, passus, že všichni zajatci a chůze schopní ranění mají býti shromážděni na určitém místě za frontou, odzbrojeni, každému má býti dána mírová proklamace buď ve francouzské neb anglické řeči a každý má býti poslán zpět k svým. Jen důstojníci a poddůstojníci mají býti odvezeni do zajetí. Toto opatření má podle autora ten účel, aby bylo ztíženo zásobování vojsk nepřítele, ježto zásobování těchto bezbranných mas bude obtížné a Němcům se tím proviant ušetří. Bez vůdců budou tito odzbrojení vojáci krásti zásoby tam, kde se to da, budou přepadatí a plenití skladiště a kromě toho budou vaditi cirkulaci na komunikacích. Jich nové vyzbrojení bude narážeti na veliké obtíže a vyhlídka, že nepadli na dlouhou dobu do zajetí a že, ač nezranění, přece nejsou schopni boje, zláká mnohé, že se vzdají dobrovolně a složí zbraně. Mírové proklamace mají působiti na ducha dosud intaktních vojsk nepřítele.

VII. kapitola jest čirou fantasií. Autor nastiňuje tu průběh operací, je-jichž výsledkem jest, že se 29. března po úplném zničení anglické a francouzské armády objevil francouzský parlamentář s žádostí o příměří, jež také dne 30. března skutečně pode-psáno. „Evropa byla zralá pro německý, spravedlivý mír“, tak končí autor svou studii.

Spisovatel sice říká v úvodě, že nijak nechce kritizovati opatření vrchního velení německého r. 1918, přes to však je kritizuje, třeba to nečiní přímými slovy. Ovšem, pokud jeho názory jsou správné, jest tomu tak, jako v každé taktické situaci a v každém řešení, kde se může naskytnouti mnoho způsobů, jak dojití žádoucího výsledku. Řešení tak grandiosní operace jako byla ofensiva r. 1918, závisí na nesčetných příčinách, jež ovšem není možno probrati v krátké studii. Autor sám ostatně přiznává, že není možno podati objektivní kritiku; k tomu by bylo třeba důkladně se vžítí do tehdejších poměrů. Zdá se, že se v VII. kapitole autor dal příliš strhnouti svou fantasií a došel k nemožnému výsledku, neboť myslím, že by za tehdejších poměrů, v nichž německá armáda, dosti vyčerpaná a znervosnělá dlouhou posí. válkou, sotva asi byla dovedla za 9 dní úplně zničiti francouzskou a anglickou armádu.

Škpt. gšt. Jaroslav Kovář.

Leyen v. d. Ludwig: Das deutsche Reichsheer, Organisation und Laufbahnen. Berlin-Steglitz 1926. Nakladatel Zuckschwerdt & Co, stran 91.

Knihla chce býti ukazatelem a rádcem tomu, kdo se chce věnovati vojenské službě v německém vojsku, a proto seznamuje čtenáře se vším, co pokládá proň za důležité, aby znal o německém popřevratovém vojsku. Především je to organisace. Aby byl čtenář o ni informován, uvádí autor nej-důležitější ustanovení mírové smlouvy. Nedá si ovšem ujíti tuto vhodnou příležitost, aby neprojevil svůj názor o celém versailském míru, o němž praví: „Potupnou smlouvou versailskou bylo Německo vedle mnoha jiných zbaveno práva míti takové své vojsko, jak by to odpovídalo jeho potřebám a jeho nář. charakteru.“

V dalším uvádí autor ustanovení mírové smlouvy, pokud se vztahují na organizaci německého vojska. Je to především § 160 s tímto ustanovením: Nejpozději 31. března 1920 nesmí německé vojsko obsahovati více než 7 pěších a 3 jezdecké divise. Celková síla vojska nesmí býti větší než 100.000 mužů i s důstojníky a kádry. Vojsko je jen k udržování pořádku uvnitř státu a pro pohraniční policejní službu. Celkový počet důstojníků i se štáby, bez ohledu na složení, nesmí překročiti počet 4000.

Vlastní „Depot“ smí míti pěší pluk, jezdecký pluk, pluk polního dělostřelctva a prapor pionýrů.

Velký německý generální štáb a podobné formace se rozpouštějí a nesmějí býti pod žádnou formou utvořeny. Ministerstva války jednotlivých německých států nesmějí míti více než 300 důstojníků, kteří čítají se na povolený počet 4000 důstojníků.

§ 164 mírové smlouvy pojednává o výzbroji německého vojska. K němu jsou připojeny tři přehledné tabulky, v nichž je uveden nejvyšší povolený počet, který nesmí býti překročen.

Podle těchto přehledných tabulek čítá štáb armádního sboru (celkem jsou v německém vojsku 2 tyto štáby): 30 důstojníků a 150 mužů. Pěší divise jest složena takto: štáb divise, štáb velitele pěchoty, štáb velitele dělostřelctva, 3 pěší pluky (každý pluk po třech praporech, každý prapor po třech rotách pěších a po rotě kulometné; celkový počet pluku je 70 důstojníků a 2300 mužů), 3 roty minometů, 1 divisní eskadrona, 1 pluk polního dělostřelctva (3 oddíly a 3 baterie, stav 85 důstojníků a 1300 mužů), pionýrský prapor (má 2 pionýrské roty 1 mostní soupravu, 1 soupravu reflektorů), divisní zdrav. oddíl, zpravo-

dajský oddíl, parky a kolony. Celkový početní stav pěší divise jest 410 důstojníků a 10830 mužů.

Jezdecká divise je složena takto: štáb divise, 6 jezdeckých pluků (počet pluku 40 důstojníků a 800 mužů). Každý jezdecký pluk má 4 eskadrony a dělostřelecký jezdecký oddíl o 3 bateriích. Celkový početní stav divise je 275 důstojníků a 5250 mužů. V dalších dvou tabulkách je výpočet nejvyššího přípuštěního vyzbrojení vojska.

K tomuto výpočtu podotýká autor: Co dnes znamená vojsko, které nemá letectva, těžkého dělostřelctva, tanků ani bojových plynů, které je tedy ve svém technickém vývoji o mnoho let pozdější, možno si po zkušenostech světové války dobře představit. Avšak tato omezení nebyla ještě dostatečná. Každá věta této „t. zv. mírové smlouvy“ ukazuje, jaký strach z nás naši nepřátelé mají. Domnívali se, že musíme dozírat i nad provedením uvedených ustanovení a proto zřídili „mezispojeneckou dozorcí komisi“. Dále se uvádějí články, které regulují činnost této mezispojenecké dozorcí komise.

§ 173 má tato ustanovení: Všeobecná branná povinnost jest v Německu odstraněna. Německé vojsko se doplňuje jen cestou dobrovolného závazku.

§ 174: Poddůstojníci a prostí vojáci se zavazují k nepřetržitě dvanáctileté službě. Doplnění mužstva, které z jakýchkoli důvodů za služební doby vybude ze služby, smí obsahovati 5% celkového stavu.

§ 175: Důstojníci, kteří zůstanou v armádě, musí se zavázati, že budou sloužiti nejméně do stáří 45 let. Důstojníci nově jmenovaní musí se zavázati nejméně k 25leté efektivní službě. Důstojníci, kteří sloužili ve staré německé armádě a nevstoupili do nové armády, nesmějí se zúčastniti ani theoretického ani praktického výcviku a nepodléhají vojenské povinnosti.

§ 176 obsahuje ustanovení o školách.

§ 178: Všechny mobilizační nebo takové přípravy, které by směřovaly k mobilisaci, jsou zakázány.

V žádném případě nesmějí býti u jednotek, úřadů nebo štábů doplňovací formace.

Podle této mírové smlouvy je zbudován německý zákon o říšské obraně, jehož nejdůležitější ustanovení jsou:

§ 1. Brannou mocí Německa je říšská obrana. Doplnuje se dobrovolníky. Příslušníci říšské obrany musejí býti německými státními občany. Všeobecná branná povinnost je v říši odstraněna.

§ 2 jedná o počtu říšské obrany.

§ 3 uvádí její složení: 21 pěších pluků, každý o 3 praporech a 1 míno-

metné setnině, 21 výcvikových praporů, 18 jezdeckých pluků (každý o 4 eskadronách), 7 samostatných eskadron, 18 výcvikových eskadron, 7 dělostřeleckých pluků, každý o 3 oddílech, 7 výcvikových baterií, 3 samostatné dělostřelecké oddíly, 7 zákopnických praporů, 7 zpravodajských oddílů, 7 t. zv. „Kraftfahrabteilungen“, 7 vozatajských oddílů, 7 sanitních oddílů. — Z těchto jednotek jsou utvořena 2 skupinová velitelství, 7 divisí a 3 jezdecké divise.

§ 8. Vrchním velitelem říšské obrany jest říšský prezident, jemuž podléhá ministr říšské obrany.

§ 9. Veliteli mohou býti jen důvěryhodné osoby.

§ 10. Jako poradní a dobré zdání podávající tělesa mají býti vojenské a námořnické komory, které jsou utvořeny u ministerstva říšské obrany a jichž členové jsou voleni tajnou volbou. Tyto komory jsou podřízeny přímo ministroví říšské obrany.

§ 12, 13 jedná o zemských velitelích (Landeskommandanten), jejich právech a povinnostech, § 14 o tvoření různých svazků nebo menších jednotek říšského vojska, § 17 o chování se říšské obrany při ohrožení veřejného pořádku nebo při veřejně prospěšných výkonech, § 18 o příslušnosti k říšské obraně. Další paragraf jedná o povinnostech, k nimž se zavazuje ten, jenž vstupuje do říšské obrany, § 20 o propuštění po 12leté službě, § 21 o zrušení smlouvy za 12leté služební doby, § 22 o výpovědi.

Zajímavý jest § 23, který stanoví, že poddůstojníkům a vojákům má býti za jejich služby poskytnuto přípravné vzdělání pro přechod do civilního povolání.

§ 24 ustanovuje, že každý příslušník říšské obrany může podle svých schopností dosáti nejvyšších hodností.

§ 25 má ustanovení o důstojnické službě, § 26 stanoví, kdy důstojník může býti ze služebního svazku bez újmy trvání služební povinnosti propuštěn, § 27 stanoví, kdy se ruší samočinně smlouva, § 28 jedná o péči o pozůstalé po zemřelých vojinech, § 29 o doplňování, § 30 o nošení uniformy příslušníky říšské obrany v penzi, § 34 o zachování tajemství o „službě“, § 36 o politice ve vojsku, § 37 o účasti ve spolecích, § 39 o naturálním zaopatření příslušníků říšské obrany.

Další část zákona jedná o doplňování vojska.

§ 2 stanoví: Verbovacími místy jsou vojenské jednotky. Za takové dlužno míti: Prapory, jezdecké pluky a oddíly. Verbovací činnost má býti především svěřena velitelům. Vyšší štáby, školy a sanitní oddíly neverbují. Ubyt-

ky, které v jejich stavu vzniknou, doplňují se zvláště k tomu vycvičeným mužstvem ostatních jednotek. — § 4 pojednává o verbovacím okrese, § 6 o písemných hlášeních, § 7 o trvání verbování, § 8 o schopnosti pro vojenskou službu (tělesná schopnost, stáří mezi dokončeným 17.—23. rokem). § 9 poučuje o těch, kdo jsou z verbování vyloučeni, § 10 o průkazních listinách, jež každý dobrovolce musí s sebou přinést. Další paragrafy pojednávají o místech přijetí do vojska, o přijímacím řízení, o zařazení, o služební povinnosti, propuštění, výpovědi atd. Aby bylo všem jasno, jak postupovati při hlášení se k dobrovolnému vstupu do říšské obrany a co musí každý dobrovolce prodělati, než do vojska jest definitivně přijat, uvádí autor praktický příklad.

Dále jest uvedeno, čeho všeho možno dosíci za služby v říšské obraně (povýšení); u poddůstojníků, důstojníků a u speciálních zbraní, jest probírána otázka zaopatření, při čemž jsou uvedeny přehledné tabulky žoldu.

Dále čteme o dislokaci říšské obrany a uvedeno, jak splynuly a z jakých starých pluků povstaly nové jednotky a jaké mají nové označení.

Jako příloha jest ke knize přidáno ustanovení o zkouškách, co se všechno při nich vyžaduje a v jakém rozsahu.

V celku lze říci, že kniha je sestavena dobře a skutečně najde v ní všechno nejen ten, kdo chce vstoupiti do říšské obrany, nýbrž i ten, kdo si chce získati poučení o její organizaci a rozložení. Škpt. gšt. Jar. Kovář.

Churchill S. Winston: Die Weltkrisis 1916/18, Band I. a II., vydalo nakladatelství „Amalthea“ 1928. Německé zpracování od hraběte Jana Czernína a C. Zella. I. Bd. str. 297 se 40 portréty, 10 skizzami v textu, 12 mapami a tabulkami, II. Bd. 299 stran, 12 fotografií, 8 skizz v textu, 9 map a tabulek.

S. Winston Churchill, vynikající státník anglický, je z nejskvělejších zjevů dnešní politické Anglie. Pocházející z rodiny vévod z Malborough, narodil se r. 1874. R. 1895 vstoupil do armády a zúčastnil se jako poručík výpravy Malakánské a bojoval i na Nilu. Války burské r. 1899/1900 zúčastnil se jako korespondent časopisu „Morning Post“. Byl Bury zajat, podařilo se mu však ze zajetí uprchnouti. Vrátil se do Anglie, byl zvolen r. 1900 v Oddhamu do parlamentu za konservativní stranu. Díky svému řečnickému talentu vstoupil jako 34letý do vlády Asquithovy, kde přijal portefeuille ministra obchodu (President of Board of Trade) a přestoupil do strany liberál-

ní. Později přejímá jako státní sekretář portefeuille vnitra.

Jsa věrným přívržencem Lloyd Georgea, vstupuje r. 1911 jako první lord admirality do jeho kabinetu. V tomto úřadě ho zastihuje světová válka. Zřejmě nečinnost anglické mariny na začátku války, uniknutí německých lodí „Goeben“ a „Breslau“ do Cařihradu, činnost německého loďstva pod admirálem von Spee, potopení tří anglických křižníků „Cressy“, „Aboukir“ a „Hogue“, zvláště však ztroskotání gallipolské expedice, která byla na jeho návrh podniknuta, donutilo ho, že r. 1915 složil svůj úřad a odešel na frontu, kde velel praporu ve Flandrech. Roku 1916 vyzval ho Lloyd George, aby vstoupil znovu do vlády; zde přijal správu ministerstva, jež mělo na starosti výzbroj a veškerý válečný materiál pro armádu, t. j. „Ministry of Munition“.

Ve svých 2 svazcích probírá Churchill události let 1916—1918, a to nejen události válečné, nýbrž i události politické. První díl má 11 kapitol. První kapitola, nazvaná „Vrchní velení“, zmiňuje se povšechně o situaci začátkem r. 1916 a obírá se osobností generála Joffrea. Vykládá, jakým způsobem se Joffre stal viceprezidentem nejvyšší válečné rady — plán Michélův byl r. 1911 příčinou jeho demise a příčinou ustanovení Joffrea na toto místo — podává jeho charakteristiku, jeho názory taktické a jeho činnost jako vrchního velitele. V dalším zmiňuje se o poměru Joffrea ke Gallieni-mu a o snahách vytvořiti „jednotnou frontu“. V této kapitole pojednává se též o změně ve vrchním velení anglické armády ve Francii, kde Sir John French nahrazen Sirem Douglasem Haigem, podána jest charakteristika tohoto generála a pojednáno i o činnosti Lorda Kitchenera.

Druhá kapitola podává především přehled válečných událostí. Churchill je dělí na 3 časová údobí: První ob-sahuje rok 1914, druhé rok 1915, 1916 a 1917 a třetí 1918. Rok 1914 a 1918 pokládá za epochy největšího napětí sil, které jsou od sebe odděleny dobou tříletého klidu na frontě. V dalších řádcích této kapitoly jsou detailně probírány názory Haigovy na situaci, jest lícen jeho poměr k Siru Williamu Robertsonovi, který v letech 1916 a 1917 byl čefem anglického generál. štábu, a zmiňuje se o jeho názorech na situaci. Konečně jsou tu probírány ztráty bojujících. Z této statistiky dovozuje Churchill, že za celé války neztratili Němci v žádné bojové periodě více lidí než Francouzi, ba naopak, že Němci způsobili Francouzům často dvojnásobné ztráty a že v britských ofen-

sivách na západní frontě se ztráty Angličanů k ztrátám německým mají v poměru 3:2, často však že jsou proti německým dvojnásobné.

Třetí kapitola pojednává o osobnosti Falkenhaynově, podává pak úvahy německého generálního štábu, zda má být podniknut útok na nejslabšího či na nejsilnějšího — Německo v r. 1914 se rozhodlo útočiti na nejsilnějšího, v r. 1915 však ne nejslabšího (Rusko) — a zmiňuje se o Dardanelské expedici, situaci Rumunska a o situaci na Balkáně. V dalším jsou probrány plány Falkenhaynova útoku na Verdun a podána charakteristika německého prince, který lichen v knize dosti příznivě.

V čtvrté kapitole jsou podrobně vyličený boje o Verdun a situace, která vznikla touto německou ofensivou a Brusilovskou ofensivou r. 1916.

Kapitola pátá líčí podrobně námořní bitvu u Jutska — tak totiž nazývají Angličané námořní bitvu, svedenou 31. května 1916 u Skageraku — v šesté kapitole podán vstup Rumunska do války a jeho porážka — jest tu vyličen pád Falkenhaynův a povolání Hindenburga a Ludendorffa na rozhodující místa, vyličen vzájemný poměr těchto dvou mužů, o němž Hindenburg říkal, že je „šťastným manželstvím“. Dále jsou tu vyličený události na soluňské frontě a tažení Mackensenovo v Rumunsku.

Další kapitola pojednává o vstupu Ameriky do války a o prohlášení bezohledné podmořské války. Zajímavé jest zejména líčení poměru německého kancléře k admirálu Tirpitzovi.

Předposlední kapitola, nazvaná „Politická mezihra“, líčí vývoj anglické politiky po vytvoření koalici vlády v březnu r. 1915, při čemž jsou podány názory a charakteristika významných anglických politiků jako Asquitha, Northcliffa, Bonar Lawa a zvláště Lloyda Georgea.

Poslední kapitola, nazvaná „Experiment generála Nivella“, líčí plán Joffreův pro rok 1917 a jeho zánik, odchod generála Joffrea a jak byl nahrazen generálem Nivellem; dále spory mezi francouzským a anglickým vedením, francouzskou ofensivou, vliv bolševismu ve francouzské armádě, povážlivé zjevy rozvratu v ní, odstranění Nivella, dále jmenování Petaina vrchním velitelem a jeho snahy o znovuzavedení pořádku do rozvrácených řad francouzské armády.

První dvě kapitoly 2. svazku Churchillovy knihy jsou více méně politické, obírají se činností Churchillovou v „Ministry of Munition“. Třetí kapitola líčí ofensivu u Paschendaale, snahu o vybudování mohutného počtu

tanků, čtvrtá kapitola pojednává o podmořské válce a o opatření britské admirality proti německým ponorkám. Další kapitoly se zmiňují o přípravách k německé ofensivě r. 1918, o jejím provedení, vyvrcholení a zhroucení. Pojednáno tu o přípravách spojenců pro rok 1919, o úloze Fochově a o průběhu jeho ofensivy, jež konečně zlomila odpor Německa a donutila je k uzavření příměří.

K tomuto svazku jest přidán přehled válečných lodí spojenců a Německa r. 1917, složení výboru „Ministry of Munition“ a některé dokumenty, dopisy a podání, vztahující se na činnost Churchillovu ve výše uvedeném ministerstvu.

Churchill není jen velmi dobrým státníkem, nýbrž i jako spisovatel požívá výborného jména: jeho styl jest precisní, bohatý a jasný, jeho kritika přiléhavá. Proto jeho dílo stojí též na vysoké literární úrovni, jsouc psáno stylem vysoce zajímavým. Můžeme tak souditi právem i z německého zpracování, neboť překladatelé se snažili zachovati pokud možno bohatý a obrazný styl spisovatelův.

Pokud se týče obsahu knih, jest tento neobyčejně bohatý a zajímavý. Jest to též přirozeno: Churchill jako vynikající státník stýkal se se všemi vlivnými osobnostmi tehdejší doby a účastnil se téměř všech důležitých jednání. Proto zná mnohé, co obyčejnému čtenáři, který dostává teprve výsledky často dlouhého předběžného jednání, zůstává zcela neb aspoň částečně zatajeno. Jak patrně z četných návrhů a podání různých osobnostem a úřadům, účastnil se Churchill čile všeho, co mělo vztah k válce a jejímu vedení.

Ale nejen politik probleskuje na stránkách jeho knihy. Najdeme tu i partie čistě vojenské, úvahy taktické a strategické. Ve většině případů dospěl tu autor k svým závěrům vlastním názorem, často autopsií a proto jsou i tyto vojenské partie pro poznání jeho charakteru důležité.

Celkem dlužno říci, že kniha jest velmi cenným příspěvkem k dějinám světové války a že ten, který bude chtiti zpracovati detailně některé její partie, bude musiti sáhnouti k dílu tohoto jako k důležitému pramenu.

Po stránce vnější jest kniha vypravena s obvyklou německou pečlivostí a důkladností, jež jest jí jen na prospěch.

Skpt. gšt. Jar. Kovář.

Colonel E. Valarché: La bataille de Guise les 28., 29. et 30. août 1914 au 10 corps d'armée — nákladem vydavatelství Berger-Levrault, Nancy-Paříž-Strassburg 1928, stran 176 s 5 náčrtů a mapami.

Bitva u Guise, vedená ve dnech 28. až 30. srpna 1914 desátým armádním sborem francouzským, jest jedním z příkladů střelného boje se všemi charakteristickými znaky těchto druhů bojů, jimiž jsou zejména: nestálost situace, rychlé následování pohybu a pro velitelství veliké těžkosti viděti jasné celek svých operací a závčas se rozhodnouti, aby ovládalo události.

Situace v těchto dnech byla asi následující: Dne 28. srpna byla 5. francouzská armáda shromážděna v krajině jižně od Guise. Vlevo od 5. armády byla anglická armáda, která jižně od St. Quentin byla následována německou armádou von Kluck. Stupňovitě doleva od této armády byla armáda von Bülow. Dne 27. srpna nařídil Joffre generálu Laurezacovi útočiti do boku armády von Kluck ve všeobecném směru na Saint Quentin, při čemž 10. sbor dostal rozkaz dáti se do prostoru Guise a krýti pravý bok armády. Při vykonávání tohoto rozkazu rozvinul se výše zmíněný střetný boj ve dnech 28.—30. srpna, jehož výsledkem bylo, že větší část 10. sboru ke konci boje dosáhla linie: sev. okraj Bertaig-nemont, Claulieu, Puisiense, Colonfay a Le Sourd.

Autor svoji práci věnuje vyličení události jednotlivých dnů. Činí to formou analytickou, užívaje ve své práci zápisků přímých účastníků boje, které místy doslovně cituje, uváděje doslovné rozkazy pro ten který den vydané. Ve své práci líčí detailně činnost jednotlivých praporů, ba i setnin, uváděje vše, co ta která jednotka dotýčněho dne dělala, při čemž se zmiňuje i o jejím stavu morálním a fyzickém. Situaci zásobování, počasi a p. Ke konci své práce přichází autor k následu-

jícímu závěru: Všimněme si výsledků, které boje měly pro nepřítele: Překvapen touto smělou ranou, nanesenou v jeho odkrytém boku, měl von Bülow 29. ráno veliký strach. Hned přizval na pomoc německý střed. Ale von Haussen, který v tomto okamžiku byl vzdálen více než 50 km, nemohl dělati nic jiného, než potvrditi svoji nemo-houcnost užitečně do boje zasáhnouti. Von Bülow jest naplněn po celý den 29. úzkostí, soudě, že nebude moci znovu nabýti sil, jsa tak daleko vzdálen od svého středu. Dne 30. se poměry poněkud změnily. Po polednách von Bülow shledává terén před sebou volný a hlásá, že nepřítel jest úplně poražen. Nezapomíná však svých obav a přibližuje se náhle von Haussenovi, opouštěje směle směr na Paříž a obra-ceje se směrem na Epernay. Při tom žádá von Klucka, aby se jeho pohybu přizpůsobil, s čímž tento souhlasí a opouštěje svůj směr, který ho vedl na západ do Paříže, obrací se směrem východním, nechávaje armádu Manou-ryho na svém pravém křídle. Touto změnou směru německé křídlo, které bylo obkličujícím, stalo se obkličova-ným; angažovalo se mezi Verdunem a Paříží v nepřijemném postavení na Marně, odkud nemohlo odejiti leč po-raženo neboť, zůstavši v tomto posta-vení, bylo by bývalo zajato. Tak boje u Guise připravily vítězství na Marně.

Celá práce není hlubokou strate-gicko-taktickou studií, nýbrž prostým líčením události, jak za sebou násle-dovaly. Její memoirový sloh, který jest místy velmi barvitý, činí ji pro čtenáře zajímavou, dává mu nahléd-nouti do nálady a života francouzské-ho vojska v tehdejší době.

Škpt. gšt. Jaroslav Kovář.

Errata.

V článku kpt. J. Vorlíčka: „Zajištění surovin...“, uveřejněném ve 2. a 3. čísle Voj. rozhledů třeba upravit tyto tiskové chyby: Str. 67. V posledním řádku první tabulky čti místo „podšívku va pláští...“ 13.57 správně „podšívku na plášť... 12.57“. — Str. 70 řádek 3. shora místo „lněných“ čti správně „vlákněných“. — Str. 71. K druhé tabulce připoj poznámku: „Na Slovensku a Podkarpatské Rusi v r. 1911.“ — Str. 72. V tabulce druhé, podávající výkaz o dovozu vlny, čti pro rok 1925 v druhém sloupci místo „535'666“ správně „235 666“. — Str. 76. Doplni v třetím řádku nad druhým sloupem „dovoz“ a nad třetím „vývoz“. — Str. 144. V 4. a 5. řádku shora čti místo „potřebné kůže“ správně „potřebného lnu“. — Str. 148. V 32. řádku shora doplni za slovem „omezením“ slovo „spotřeby“. — Str. 153. V příl. 3 (tab. 1) v 5. sloupci v posledním řádku čti místo „274.436“ správně „274.736“. — Str. 153. V příl. 4. čti v prvním řádku: Dobytěk „hovězí“ ... v 9. sloupci místo „190'148“ správně „190'448“. — Str. 154. V příloze 5. v 1. řádku čti místo „Vlna ovčí nepravá a pravá“, správně „Vlna ovčí nepraná a praná.“ — Str. 154. V řádku „Německo“ v 6. sloupci čti místo „41'45“ správně „41'54“.

